

Valsts ieņēmumu dienesta uzraugāmo Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma subjektu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums

Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji

Risku novērtējums	2020.–2022. gads		
Subjektu grupa	Draudi	Ievainojamība	NIL risks
Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji	VZ	VA	V

Uz 2020. gada 31. decembri Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) uzraudzībā bija 2465 neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji, no kuriem 163 neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji minēto darbības veidu reģistrēja pirmo reizi. Savukārt uz 2021. gada 31. decembri VID uzraudzībā bija 2336 neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji, no kuriem 167 neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji minēto darbības veidu reģistrēja pirmo reizi. Tādējādi gada laikā kopējais VID reģistrētu neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju skaits ir samazinājies par 129 subjektiem jeb 6 %. Savukārt uz 2022. gada 31. decembri VID uzraudzībā bija 2091 neatkarīgs juridisko pakalpojumu sniedzējs, no kuriem 107 neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji minēto darbības veidu reģistrēja pirmo reizi. Tādējādi gada laikā kopējais VID reģistrētu neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju skaits ir samazinājies par 245 subjektiem jeb 12 %.

Saskaņā ar Latvijas Nacionālajā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas risku novērtēšanas ziņojumā par 2017.–2019. gadu norādīto uz 2019. gada 31. decembri VID uzraudzībā bija 2287 neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji.

VID uzraugāmo neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju skaits

	2019. gads	2020. gads	2021. gads	2022. gads
neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji (skaits)	2753	2465	2336	2091

Salīdzinot ar iepriekšējo vērtēšanas periodu, secināms, ka ar katru gadu neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju skaitam ir tendence samazināties, proti, uz 2019. gada 31. decembri VID uzraudzībā bija 2287 neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji, savukārt 2022. gada 31. decembrī VID uzraudzībā bija 2091 neatkarīgs juridisko pakalpojumu sniedzējs, t. i., par 196 (jeb 20 %) neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem mazāk.

Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji kļūst par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk –

NILLTPFN likums) subjektu, kad tie, darbojoties savu klientu vārdā un labā, sniedz palīdzību darījumu plānošanā vai veikšanā, piedalās tajos vai veic citas ar darījumiem saistītas profesionālas darbības sava klienta labā attiecībā uz:

- nekustamā īpašuma, komercsabiedrības kapitāla daļu pirkšanu vai pārdošanu;
- klienta naudas, finanšu instrumentu un citu līdzekļu pārvaldīšanu;
- visu veidu kontu atvēršanu vai pārvaldīšanu kredītiestādēs vai finanšu iestādēs;
- juridisko personu vai juridisku veidojumu dibināšanu, vadību vai darbības nodrošināšanu, kā arī attiecībā uz juridiskās personas vai juridiska veidojuma dibināšanai, vadīšanai vai pārvaldīšanai nepieciešamo ieguldījumu veikšanu.

Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji klientiem bieži vien piedāvā plašu pakalpojumu klāstu. Juridiskie pakalpojumi nereti var tikt izmantoti gan atsevišķi, slēdzot līgumu par juridisko apkalpošanu, gan arī kopā ar grāmatvedības un nodokļu konsultāciju pakalpojumiem.

Ņemot vērā, ka juridisko pakalpojumu sniedzēji mēdz sniegt arī grāmatvedības ārpakalpojumu un nodokļu konsultācijas, minētie pakalpojumu sniedzēji var būt gan Latvijas Grāmatvežu asociācijas biedri, gan Latvijas Nodokļu konsultantu asociācijas biedri, kur pastāv ētikas kodeksi, kas ir saistoši to biedriem. Taču dalība asociācijās ir brīvprātīga un ētikas kodekss nav saistošs visiem profesijas pārstāvjiem. Turklāt vienīgais sods, kas var tikt piemērots par ētikas normu neievērošanu, ir izslēgšana no asociācijas/biedrības. Tas nav pietiekami efektīvs līdzeklis ētikas normu ievērošanas sekmēšanai.

Jāuzsver, ka, sniedzot juridiskos pakalpojumus, bieži vien netiek nodalīti atsevišķi pakalpojumi, kas noteikti NILLTPFN likumā. Pārsvarā par sniegto pakalpojumu tiek izrakstīts rēķins, kurā norādīts “Juridiskie pakalpojumi”, tāpēc ir grūti noskaidrot, kādi tieši pakalpojumi ir sniegti.

Neatkarīgus juridiskos pakalpojumus var sniegt jebkurš komersants, kurš ir reģistrējies Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā vai VID nodokļu maksātāju reģistrā kā saimnieciskās darbības veicējs. Lai sniegtu juridiskos pakalpojumus, ir nepieciešama juridiskā izglītība, taču praksē ir pierādījies, ka juridiskos pakalpojumus sniedz komercsabiedrības, kuru darbinieki nav ieguvuši juridisko izglītību. Ņemot vērā, ka nav ieviesti kritēriji saimnieciskās darbības uzsākšanai, kā arī nav ieviesta licencēšana, konkrētajā sektorā ir grūti noteikt objektīvu profesionālās kvalifikācijas atbilstības sliekšni.

Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji atkarībā no sniegtā pakalpojuma var tikt izmantoti, lai:

- slēptu vai maskētu patieso labuma guvēju (turpmāk – PLG);
- izvairītos no nodokļu nomaksas;
- radītu leģitimitātes aizsegu kriminālām darbībām;
- izmantojot sarežģītas korporatīvas īpašumtiesību struktūras, attālinātu noziedzīgi iegūtos līdzekļus no to izcelsmes vietas un īpašnieka;
- izvairītos no īpašuma identifikācijas un konfiskācijas;
- apgrūtinātu tiesībaizsardzības iestāžu izmeklēšanas darbības,
- apietu sankcijas (Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma izpratnē).

Kopumā jāsecina, ka, ņemot vērā šīs nozares profesionāļu padziļinātās zināšanas normatīvajos aktos un ekonomikā, pastāv risks, ka konsultācijas tiek izmantotas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā (turpmāk – NILL), tai skaitā neapzināti, kā arī lai izvairītos no nodokļu nomaksas.

Šobrīd par neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju var būt ikviens persona, pat tad, ja viņa ir ilgstoši pārkāpusi būtiskas NILLTPFN likuma prasības, tai nav aizliegts turpināt sniegt juridiskos pakalpojumus. Šobrīd Latvijā nav noteikts tiesiskais mehānisms neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju darbības uzsākšanas kontrolei, kvalitātes un kompetences pārbaudei. Nav noteiktas prasības izglītībai, kompetencei, pieredzei, reputācijai un sodāmības neesībai. Lai sniegtu juridiskos pakalpojumus, ir nepieciešama juridiskā izglītība, taču praksē ir pierādījies, ka juridiskos pakalpojumus sniedz komercsabiedrības, kurās darbinieki nav ieguvuši juridisko izglītību. Konstatējot ilgstošus un būtiskus NILLTPFN likuma pārkāpumus, personai būtu jāliedz iespēja turpināt sniegt profesionālus nodokļu konsultāciju pakalpojumus, jo pastāv būtisks risks, ka persona var apzināti nodarboties ar NILL atbalstīšanu, neveicot savus profesionālos pienākumus atbilstoši augstākajiem morāles, ētikas un tiesiskuma standartiem.

Lai tiktu efektīvi mazināti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas riski un nodrošināta atbilstība starptautiskajiem standartiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas (turpmāk – NILLTPFN) jomā, līdz 2025. gada 31. decembrim ir paredzēts ieviest neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju licencēšanu. Papildus jāuzsver tas, ka vienotu nozares standartu ieviešana sekmētu stabilu, drošu un uzticamu pakalpojumu sniegšanu.

Attiecībā uz veiktajiem uzraudzības pasākumiem 2020. gadā neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem tika veiktas 147 klātienēs pārbaudes un 35 neklātienēs pārbaudes. Savukārt 2021. gadā neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem tika veiktas 120 klātienēs pārbaudes un 29 neklātienēs pārbaudes. Tādējādi 2021. gadā tika veikts par 27 klātienēs pārbaudēm jeb 18 % mazāk nekā 2020. gadā. 2022. gadā neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem tika veiktas 295 klātienēs pārbaudes un trīs neklātienēs pārbaudes. Tādējādi 2022. gadā tika veikts par 175 klātienēs pārbaudēm jeb 146 % vairāk nekā 2021. gadā. Vienlaikus konstatēto pārkāpumu skaits ir samazinājies salīdzinājumā ar pārbažu skaitu. Vidējais soda naudas apmērs 2020. gadā veido 1179,59 *euro*, 2021. gadā 986,53 *euro* un 2022. gadā 600 *euro*.

NRA 2017.–2019. gadam teikts, ka 2019. gadā tika veiktas 204 klātienēs pārbaudes neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem.

VID veikto uzraudzības pasākumu skaits

	2019. gads	2020. gads	2021. gads	2022. gads
Klātienēs pārbaudes	204	147	120	295
Neklātienēs pārbaudes	0	35	29	3

Salīdzinot ar iepriekšējo vērtēšanas periodu, secināms, ka, neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju skaitam samazinoties, arī veikto pārbažu skaits ir samazinājies, izņemot 2022. gadu, kad vērojams veikto pārbažu skaita palielinājums. Tas izskaidrojams ar sankciju ieviešanu un pastāvošo risku to apiešanā.

2022. gadā sektorālo risku novērtēšanas ietvaros tika veikta apjomīga subjektu anketēšana, kopumā aptaujājot gandrīz 4000 subjektu, tai skaitā arī neatkarīgus juridisko pakalpojumu sniedzējus. Aptaujā par likuma subjekta darbību, klienta profilu un naudas plūsmu u. c. jautājumiem 2022. gadā ir piedalījušies 12 % no visiem VID reģistrētajiem neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzējiem.

Neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju sektora statistiskie rādītāji un aptaujas rezultāti

Subjektu skaits					
2020		2021		2022	
2 465		2 336		2 091	
Starpība 2021/2020		Starpība 2022/2021			
				-129 (5%)	
				-245 (10%)	
VID veikto uzraudzības un kontroles pasākumu vērtējums					
Labi	Lielākoties labi	Vidēji	Lielākoties slikti	Slikti	
56%	35%	9%	-	-	
VID veikto informatīvo un izglītojošo pasākumu vērtējums					
Labi	Lielākoties labi	Vidēji	Lielākoties slikti	Slikti	
47%	39%	13%	1%	-	
Uzraudzības pasākumu skaits					Klātienēs pārbažu pieaugums 2021. gadā
2020		2021			
Klātienēs pārbaudes		Neklātienēs pārbaudes	Klātienēs pārbaudes	Neklātienēs pārbaudes	-27 (18%)
147		35	120	29	
2022					Klātienēs pārbažu pieaugums 2022.gadā
Klātienēs pārbaudes			Neklātienēs pārbaudes		
295			3		175 (146%)
VID piemērotās sankcijas par NILLTPFN likuma prasību pārkāpumiem					
2020. gadā			2021.gadā		
Soda nauda (gadījumu skaits)	Soda nauda (apmērs EUR)	Lēmums par darbības apturēšanu	Soda nauda (gadījumu skaits)	Soda nauda (apmērs EUR)	Lēmums par darbības apturēšanu
49	57 800	3	26	25 650	5
2022.gadā					
Soda nauda (gadījumu skaits)		Soda nauda (apmērs EUR)		Lēmums par darbības apturēšanu	
23		13 800		3	
Krimināltiesiskās sankcijas un to piemērošana					
Grūti pateikt		Sankcijas tiek piemērotas efektīvi		Sankcijas netiek piemērotas efektīvi	
71%		24%		5%	

VID piemērotās sankcijas par NILLTPFN likuma pārkāpumiem					
Sankcijas ir samērīgas	Sankcijām jābūt smagākām	Sankcijām ir jābūt vieglākām	Jāpiemēro tikai "Konsultē vispirms" princips	Nav informācijas par VID piemērotajām sankcijām	Pārāk maz informācijas par VID piemērotajām sankcijām
36%		8%	25%	12%	20%
Subjektiem izvirzītās profesionālās kvalifikācijas un nesodāmības prasības					
Grūti pateikt	Atbilstošas	Nepietiekamas	Pārlietu augstas	Nepieciešams pastiprināt un ieviest subjektu licencēšanu/ reģistrēšanu publiskā reģistrā	
29%	58%	1%	11%	2%	
Subjektu ētikas pašnovērtējums					
Visi subjekti rīkojas ētiski un ir godīgi	Lielākoties visi subjekti rīkojas ētiski un ir godīgi	Liela daļa subjektu rīkojas ētiski un ir godīgi	Tikai daļa subjektu rīkojas ētiski un ir godīgi	Mazākā daļa subjektu rīkojas ētiski un ir godīgi	Lielākoties visi subjekti nerīkojas ētiski un nav godīgi
28%	40%	28%	4%	-	-
Par IKS vai NILLTPFN likuma prasību nepildīšanu ir piemērotas disciplināras sankcijas darbiniekiem vai atbildīgajām personām					
Jā		Nē		Šāda atbildība nav paredzēta	
1%		91%		8%	
Ar NILLTPFN jomu saistītās personas					
Augstākā vadība	Tajā skaitā par NILLTPFN jomu atbildīgie darbinieki	Tajā skaitā citas personas, kas saistītas ar NILLTPFN jomu, piemēram, ar klientu apkalpošanu vai pakalpojumu sniegšanu		Personas visos iepriekš minētajos līmeņos, tajā skaitā augstākā vadība	
53%	21%	9%		17%	
NILLTPFN apmācīto personu loks					
Apmācības tiek veiktas pašmācības ceļā		Tikai atbildīgās personas iziet apmācības un apmāca pārējos darbiniekus	Atbildīgās amatpersonas un daļa no pārējiem darbiniekiem iziet apmācības pie uzrauga, elektroniski vai par maksu privātajā sektorā		Visi darbinieki iziet apmācības pie uzrauga, elektroniski vai par maksu privātajā sektorā
49%		20%	12%		19%
Apmeklēto NILLTPFN apmācību specifika					
Pašmācība	VID organizēti semināri	VID E-mācības	Privātā sektora maksas apmācības	Nozaru semināri, konferences	Nekādu apmācību
30%	16%	20%	13%	20%	2%
Subjektu augstākās vadības un to darbinieku zināšanu pašnovērtējums					
augstākās vadības zināšanas ir			darbinieku zināšanas ir		
atbilstošas	drīzāk atbilstošas	drīzāk neatbilstošas	atbilstošas	drīzāk atbilstošas	drīzāk neatbilstošas
51%	43%	6%	55%	40%	5%
IKS izstrādāšana					
Izstrādāju patstāvīgi	Iegādājos gatavu un pielāgoju savai saimnieciskajai darbībai		Iegādājos jau pielāgotu savai saimnieciskajai darbībai	Izstrādi nodrošināja nozares asociācija	Ieguvu citā veidā
61%	17%		4%	10%	9%
Iekšējās kontroles sistēmas atbilstības pārbaude, kontrole					
veicu to pats		šādu pakalpojumu man nodrošina sistēmas izstrādātājs		šādu pakalpojumu man nodrošina neatkarīga trešā persona	

86%		8%		6%			
FID saņemto ziņojumu statistika							
Saņemto ziņojumu skaits 2020.gadā aizdomīgi		Saņemto ziņojumu skaits 2021.gadā aizdomīgi		Saņemto ziņojumu skaits 2022.gadā aizdomīgi			
2		0		3			
VID saņemto ziņojumu statistika							
Saņemto ziņojumu skaits				Procentuālais pieaugums			
2020.gadā		2021.gadā					
18		20		11 %			
Aizdomīgu darījumu konstatēšana							
Subjekts ir konstatējis aizdomīgus darījumus		Subjekts nav konstatējis aizdomīgus darījumus		Subjektam darījums pirmsšķietami licies aizdomīgs, taču aizdomas neapstiprinājās			
0,4%		94%		5%			
Subjektu izmantoto aizdomīgu darījumu atlasē kritēriji							
klienta sniegtajiem pakalpojumiem specifiski risku kritēriji	vispārēji riska kritēriji	darījums tiek vērtēts pēc apmēra	darījums tiek vērtēts saistībā ar jurisdikciju	darījuma puses raksturojošās riska pazīmes			
8%	29%	18%	18%	27%			
PLG informācijas pieejamība							
ir pieejama		nav pieejama		plašāka kā nepieciešams			
79%		20%		1%			
Neklātienes klienta identifikācijas risinājumu izmantošana							
Tiek izmantoti neklātienes risinājumi	Netiek izmantoti neklātienes risinājumi	Klienta identifikācijas dati tiek atjaunoti neklātienē	Atsevišķi pakalpojumi var tikt sniegti neklātienē				
25%	40%	7%	29%				
Klienta izpētes informācijas pieejamība							
ir pieejama		nav pieejama		plašāka, nekā nepieciešams			
71%		25%		4%			
Augsta riska klientu bāze							
Respondentu skaits (īpatsvars pret kopējo subjektu skaitu)		Subjekti ar augsta riska klientiem		Subjekti, kas pieņem skaidras naudas maksājumus		Subjekti ar klientiem PNP	
12%		11%		13%		1%	
Gada apgrozījums no subjekta darbības, EUR							
< 10000	10000 - 20000	20000 - 40000	40000 - 80000	80000 - 160000	160000 - 500000	500000 - 1000000	> 1 000 000
47%	17%	16%	9%	6%	5%	0,4%	0,4%
Klientu bāze (jurisdikcijas aspektā)							
Fiziskās personas rezidenti	Fiziskās personas EEZ rezidenti	Fiziskās personas no NVS	Latvijā reģistrētas juridiskās personas	EEZ reģistrētas juridiskās personas	NVS reģistrētas juridiskās personas	Citās jurisdikcijās reģistrētas uridiskās personas	
32%	8%	2%	45%	10%	1%	2%	
Augsta riska klientu īpatsvars							
Nav augsta riska klientu	Mazāk nekā 5 augsta riska klienti	No 6 līdz 10 augsta riska klienti	No 11 līdz 20 augsta riska klienti	Vairāk nekā 21 augsta riska klienti			
89%	9%	1%	0,4%	-			
Vidēja riska klientu īpatsvars							

Nav vidēja riska klientu	Mazāk nekā 5 vidēja riska klienti	No 6 līdz 10 vidēja riska klienti	No 11 līdz 20 vidēja riska klienti	Vairāk kā 21 vidēja riska klienti
73%	23%	3%	1%	1%
Zema riska klientu īpatsvars				
Nav zema riska klientu	Mazāk nekā 5 zema riska klienti	No 6 līdz 10 zema riska klienti	No 11 līdz 20 zema riska klienti	Vairāk nekā 21 zema riska klienti
28%	40%	14%	8%	10%

Subjektiem tika uzdoti dažādi jautājumi, kas kopsakarā ar citiem statistikas datiem liecina par neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju sektora ievainojamību.

Attiecībā uz neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju apgrozījumu 2021. gadā 47 % gada apgrozījums nepārsniedz 10 000 euro, un 17% gada apgrozījums bija robežās starp 20 000 un 40 000 EUR. Tikai 0,4% gada apgrozījums no juridisko pakalpojumu sniedzēju apgrozījuma pārsniedza 1 milj. EUR. Tādējādi var secināt, ka nozarē strādājošo subjektu apgrozījuma ietekme uz nefinanšu sektoru ir zema. Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji pēc skaita ir otrs lielākais nefinanšu sektors pēc grāmatvedības ārpalpojumu sniedzējiem, tādēļ nozarē ir augsta konkurence, kas nodrošina atbilstošu tirgus cenu pakalpojumiem un sniegto pakalpojumu kvalitāti.

Neskatoties uz piemēroto sankciju skaitu, lielākā daļa neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju uzraudzības un kontroles pasākumus vērtē pozitīvi. Līdzīgi tiek vērtēti arī VID organizētie informatīvie un izglītojošie pasākumi. Piemēroto sankciju apmēru kā atbilstošu vērtē tikai 36 %, savukārt 25 % neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju uzskata, ka būtu jāpiemēro vienīgi princips “Konsultē vispirms”. Vienlaikus neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzējiem tika prasīts novērtēt arī krimināltiesisko sankciju samērīgumu un atbilstību, kur salīdzinoši daudz lielāks neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju skaits sankcijas vērtēja kā efektīvas, savukārt krietni mazākas respondentu daļas skatījumā sankcijas netiek piemērotas efektīvi.

Kontekstā ar profesionālās kvalifikācijas prasībām un ieejas standartiem nozarē neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzējiem bija jāvērtē savas zināšanas un tiem izvirzītās prasības. Absolūts vairākums jeb 58 % tiem izvirzītās profesionālās kvalifikācijas prasības novērtēja kā atbilstošas. Līdzīgi arī lielākā daļa neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju pozitīvi vērtēja savu un citu nozares pārstāvju ētiskumu. Attiecībā uz disciplināro sankciju piemērošanu saviem darbiniekiem par iekšējās kontroles sistēmas (turpmāk – IKS) vai NILLTPFN likuma prasību nepildīšanu tikai 1 % neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju bija piemērojuši šādas sankcijas, turpretī 8 % vispār neparedzēja šādu atbildību pastiprinošu mehānismu. Lielākajai daļai jeb 53 % neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju par NILLTPFN jomu atbildīga ir augstākā vadība, bet arī darbinieki, savukārt tikai 19 % neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju nodrošina apmācības visiem par NILLTPFN jomu atbildīgajiem darbiniekiem, kas ir salīdzinoši zems rādītājs un liecina par, iespējams, neproporcionālu zināšanu līmeni starp dažādiem subjekta darbiniekiem. Starp neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzējiem joprojām izplatītākā ir pašmācība, tomēr neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji salīdzinoši aktīvi izmanto arī nozaru seminārus un

konferences, kas liecina par augstu NILLTPFN jomas aktualitāti starp nozares profesionāļiem. Vienlaikus par salīdzinoši augstāku profesionālo kvalifikāciju neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju sektorā liecina fakts, ka 61 % subjektu IKS izstrādāja patstāvīgi. Attiecībā uz savu zināšanu pašnovērtējumu tikai 6 % neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju savas augstākās vadības un 5 % savu darbinieku zināšanas vērtē kā neatbilstošas.

Pozitīvi vērtējams fakts, ka lielākā daļa neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju patstāvīgi izstrādāja savu IKS, tomēr to negatīvi ietekmē tas, ka tikai 6 % neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju IKS izvērtēšanu uztic neatkarīgām trešajām pusēm. Negatīvi ir vērtējams arī fakts, ka Finanšu izlūkošanas dienestā (tupmāk – FID) 2020. gadā saņemti tikai divi ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem, 2021. gadā nav saņemts neviens ziņojums, savukārt 2022. gadā ir saņemti tikai trīs ziņojumi no neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem. Savukārt VID 2020. gadā saņemti 18 ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem nodokļu jomā un 2021. gadā 20 ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem nodokļu jomā. Ziņojumu skaits joprojām neatspoguļo prezumēto sektora riska ekspozīciju un paaugstina ievainojamību. Salīdzinoši zemais skaits ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem liecina par sektora ievainojamību.

FID nosūtītajos ziņojumos par aizdomīgiem darījumiem izmantotās pazīmes/tipoloģijas – T14 – nav skaidra līdzekļu izcelsme un/vai darījumu ekonomiskais pamatojums, jo klients nesniedz skaidrojumu, sniedz grūti pārbaudāmu skaidrojumu trīs gadījumos.

Attiecībā uz aizdomīgu darījumu pazīmēm no aptaujas datiem var secināt, ka 8 % neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzējiem nepieciešama papildu informācija par klienta saimnieciskās darbības riska lomu aizdomīgu darījumu identificēšanā.

Ņemot vērā, ka pēdējo gadu laikā Uzņēmumu reģistrs ir būtiski pilnveidojis PLG informācijas uzkrāšanas un identifikācijas iespējas, pozitīvi vērtējams 79 % neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju viedoklis, ka PLG informācija ir pieejama nepieciešamajā apmērā. Kopumā klienta izpētes informāciju kā pieejamu vērtē 71 % neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju, kas liecina par vidusmēra neatkarīga juridisko pakalpojumu sniedzēja spēju iegūt visu nepieciešamo informāciju un pazemina kopējo sektora ievainojamību. Savukārt par ievainojamību paaugstinošu faktoru var tikt uzskatīts salīdzinoši augstais neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju īpatsvars – 29 %, kas atsevišķus pakalpojumus sniedz neklātienē, un 25 %, kas izmanto neklātienē risinājumus subjektu identificēšanā.

Attiecībā uz vispārīgu risku paaugstinošu faktoru jāatzīmē, ka 11 % neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju apkalpo augsta riska klientus. Savukārt attiecībā uz klientu bāzi jurisdikcijas aspektā 18 % neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzējiem ir klienti no Eiropas Ekonomikas zonas valstīm, 3 % ir klienti no Neatkarīgo Valstu Savienības, 2 % ir klienti no citām jurisdikcijām un 77 % klienti ir Latvijas rezidenti un Latvijā reģistrētas juridiskās personas. Savukārt augstais neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju īpatsvars 28 %, kuri ir norādījuši, ka tiem nav zema riska klientu, liecina par iespējamiem trūkumiem klienta riska novērtēšanā vai arī par pārlietu augstu sākotnējo klientu riska ekspozīciju.

2020. gadā sankcijas par NILLTPFN likuma un Starptautisko un Latvijas Republikas

nacionālo sankciju likuma (turpmāk – Sankciju likums) pārkāpumiem tika piemērotas 49 subjektiem, kuri ir reģistrējušies kā neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji:

- trīs lēmumi par darbības apturēšanu, piemērojot liegumu izmaiņu reģistrācijai komercreģistrā komercsabiedrības reorganizācijai un dalībnieku maiņai;

- 49 lēmumi par soda naudas piemērošanu, kopā 57 800 *euro*.

2021. gadā sankcijas par NILLTPFN likuma un Sankciju likuma pārkāpumiem tika piemērotas 26 subjektiem, kuri ir reģistrējušies kā neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji:

- pieci lēmumi par darbības apturēšanu, piemērojot liegumu izmaiņu reģistrācijai komercreģistrā komercsabiedrības reorganizācijai un dalībnieku maiņai;

- 26 lēmumi par soda naudas piemērošanu, kopā 25 650 *euro*.

2022. gadā sankcijas par NILLTPFN likuma un Sankciju likuma pārkāpumiem tika piemērotas 23 subjektiem, kuri ir reģistrējušies kā neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji:

- trīs lēmumi par darbības apturēšanu, piemērojot liegumu izmaiņu reģistrācijai komercreģistrā komercsabiedrības reorganizācijai un dalībnieku maiņai;

- 23 lēmumi par soda naudas piemērošanu, kopā 13 800 *euro* apmērā.

Konstatētie pārkāpumi par kuriem tika piemērotas sankcijas:

- nav veikts un dokumentēts savas darbības riska novērtējums,
- nepilnības klientu identifikācijā un izpētē,
- informācijas nesniegšana uzraudzības un kontroles institūcijai,
- riska novērtējuma aktualizēšanas un IKS uzlabošanas neveikšana,
- neziņošana par aizdomīgiem darījumiem,
- par atbildīgās personas neiecelšanu,
- IKS izstrādāta nepilnīgi, nav aktualizēta,
- nav veikta darījumu uzraudzība,
- nav veikts sankciju riska novērtējums un izstrādāta sankciju riska pārvaldīšanas IKS.

Galvenie ievainojamības faktori neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju sektorā NILLTPFN jomā ir:

- liels paaugstināta riska klientu īpatsvars;
- plaši izplatīta neklātienas identifikācija un neklātienas pakalpojumu sniegšana;
- zems sniegto ziņojumu skaits par aizdomīgiem darījumiem FID un VID;
- praktiski nepastāv darbības uzsākšanas kontrole.

Neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzējiem galvenie identificētie riski ir:

- slepenas vienošanās ar citiem regulētā sektora subjektiem;
- apzināta neziņošana par aizdomīgiem darījumiem;
- apzināta darījumu un juridisko personu strukturēšana, lai slēpto līdzekļu plūsmu un PLG;
- fiktīvu darījumu dokumentu sagatavošana;
- konsultāciju sniegšana par NILL.

Nemot vērā, ka no juridisko pakalpojumu sniedzējiem tiek saņemts niecīgs skaits aizdomīgu darījumu ziņojumu, pastāv augsts risks, ka atsevišķi nozares pārstāvji apzināti izvēlas neziņot un var būt iesaistīti NILL plānošanā vai atbalstīšanā. Tai skaitā palīdzot veidot sarežģītas juridisko personu struktūras, strukturējot darījumus, slēpjot PLG, sagatavojot fiktīvus dokumentus un sniedzot konsultācijas par NILL.